



Inom en timme i min förtida
 källare...
 jag tyckte...
 med...
 till...

Uppslag ur den av Tor Bjurström illustrerade bibliofilupplagan av Gunnar Ekelöfs "Sent på jorden".

Definitiv Ekelöf

DET ÄR MER än tjugu år sedan Gunnar Ekelöfs diktsamling *Sent på jorden* först publicerades på Spektrums förlag, där den gick ut i två upplagor. En präktfull bibliofil lyxupplaga på endast 200 exemplar och illustrerad med 14 litografier av Tor Bjurström har nu utkommit som den definitiva versionen av samlingen, varje exemplar signerat av författaren och konstnären. Den har blivit ett bokkonstverk av det slaget som är om inte vanligt så dock förekommande i Frankrike och som där brukar betinga ganska fantastiska priser. Denna upplaga av "Sent på jorden" är veterligt den första av detta slag i Sverige, men den är utformad och tryckt i Frankrike. För typografin svarar C. G. Bjurström och Henri Jonquières, för texttrycket Priester Frères och för tryckningen av litografierna Mouriot Frères i Paris. Sidorna har formatet 32,5x24,5 cm och ligger i lösa ark inom en vackert gråblå pärm, det hela i en kassett av samma färg. Typsnittet är 24 punkters Baskerville. Priset är 250 kr., vilket inte bör anses dyrt, förläggare Bonniers.

"Sent på jorden" är en av den svenska modernismens klassiker, och den är värd en utmärkelse av det här slaget. Den har också stor betydelse i Ekelöfs diktning som förebådare av en tematik som fått en så vacker och rik utveckling i de senare böckerna. Först tycker man kanske att det stämmer illa med ett så utsökt smakfullt, omsorgsfullt

konstfärdigt hölje till en diktsamling så full av trötthet, förtvivlan och vämjelse ("trött och meningslös som ett svar utan fråga eller en fråga utan svar"), men det stora med dessa dikter är ju bl. a. att de trots sina ord av avsmak inte efterlämnar samma smak hos läsaren; deras förtvivlan har kosmiska perspektiv ("träden klär av sig och stjärnorna börjar falla"). Den möda som lagts ned på den typografiska utformningen har inte varit förgäves, gradens storlek och täthet är så väl avvägd, det hela så fint och känsligt, så ömsint gjort att varje sida, varje uppslag är en njutning för ögat. Tor Bjurströms litografier är följsamt insatta och tryckta med den största möjliga valörrikedom. Att detta perfekta slutresultat varit möjligt beror givetvis på illustratörens lyhördhet för såväl textens som typografins krav.

Bilderna berör endast flyktigt dikternas påtagliga innehåll, utan att för den skull ha en självständighet som pockar på uppmärksamhet för sin egen skull — några skulle t. o. m. verka tämligen meningslösa om de rycktes ur sammanhanget — de ackompanjerar dikterna som en melodi. Tor Bjurströms konst och Gunnar Ekelöfs dikt har annars knappast något som man tänker på som besläktat, men det finns något gemensamt i deras sätt att handskas med linjen och orden och som kanske gör att illustrationerna känns så riktiga. Det är flera av Bjurströms litografier som man

kan kalla för ungefärliga och trubbiga. Betraktar man dem länge i sitt sammanhang i boken och medan man läser dikterna, finner man att de samtidigt är precisa, exakt avvägda och att ungefärligheten är innehållsrik. En öppenhet, en rymlighet av det slaget har också Ekelöfs ord, de kan förefalla vaga, men när helheten växer fram ser man att vart och ett står på sin rätta plats och är exakt. Ekelöfs ord och hans dikt har vad Paul La Cour kallar för den ädla obestämdheten, som ger tingen plats att röra sig i, att leva. När Tor Bjurström någon gång tecknar upp en västkustbild med klippor som illustration är det säkra resultatet givet. I de flesta fall har han fått gå utanför sitt "normala" område, och han har otvivelaktigt lyckats även här. Hans illustrationer vittnar om en ovanlig förmåga av inlevelse i en poets värld.

Det "definitiva" i denna upplaga av "Sent på jorden" innebär vad texten beträffar en del smärre ändringar; dessutom har tillkommit "Abstrakta variationer" och "Kosmisk resa" ur avdelningen "Dikter vid skilda tillfällen" i den senaste samlingen, "Om hösten". På så sätt binder den ihop hela Ekelöfs hittillsvarande produktion.

TORSTEN BERGMARK

DN 24. Juni 1953

"Sent på jorden"

Med anledning av Torsten Bergmarks recension "Definitiv Ekelöf" den 22/6 har Gunnar Ekelöf sänt kultursidan följande brev:

Hr Redaktör.

Rubriken på Torsten Bergmarks artikel om den i Frankrike tryckta editionen av "Sent på jorden" är såtillvida missvisande som hela tyngden av arbetet har legat på den hängivet arbetande chefen för Svenska institutet i Paris. Det var på grund av hans idé, initiativ och sedermera envishet som boken blev till. Det är alltså, i rättvisans tecken, inte någon "definitiv Ekelöf", utan en ihärdig C. G. Bjurström. Han ville nämligen, genom Jonquières, visa svenskarna hur en vacker fransk bok såg ut. Sådana letar sig själv fram.

Vi, författare och illustratör, hava ställt oss billigt till förfogande.

GUNNAR EKELOF